

”En rent ut sagt extrem fjortisbild!”

Om ungdomars bildkommunikation och bildberättelser på Instagram

Av Jessica Lenhult

Konstfack, Institutionen för bildpedagogik

Läroutbildning

Examensarbete 15 hp

Handledare: Elin Låby

Opponent: Niklas Park

Datum för examination: 2013-06-10

Abstrakt

”En Rent ut Sagt Extrem Fjortisbild!”

Om Ungdomars Bildkommunikation och Bildberättelser på Instagram.

"A Frankly Extreme Teen Picture!"

About Young People's Image Communication and Visual Narratives on Instagram.

Den här undersökningen utgår från hur unga talar och tänker kring Instagram som fenomen och om bilder de publicerar där. Ungdomarna får själva, som en motvikt mot mediernas ofta negativa skildringar, ge uttryck för egna livsvärldar kring bilder de publicerar och tar del av. Instagram har vuxit mycket i popularitet under senare tid och används aktivt av ungdomar. De väljer i allt större omfattning att söka sig till Instagram, delvis på grund av att det finns färre föräldrar där än på Facebook.

Utifrån gruppintervjuer med sex fjortonåriga ungdomar kunde jag urskilja mönster i det de pratade kring. Informanterna använder sina riktiga namn och konton som är öppna för alla användare på Instagram och verkar inte bekymra sig över att tredje part kan ta del av deras bildvärldar. Till största delen pratade de om bilder som handlar om vänskap och om kärleken till anhöriga och djur. Det utkristalliserades en diskurs där informanterna skapar sociala relationer genom sitt Instagramanvändande. De använder sig av tekniken att fotografera och publicera bilder i en form av katt och råttor-lek som balanserar mellan det tillåtna och otillåtna. Informanterna pratade om bilder som handlar om att må bra i största allmänhet och dessutom lyftes bilder fram som brukar kallas för selfie vilket är en form av självporträtt på Instagram.

Nyckelord: Bildberättelse, Bildpedagogik, Instagram, Selfie, Ungdomskultur

Innehåll

Abstrakt	1
1. Inledning.....	4
1.1 Introduktion	4
1.2 Bakgrund	4
1.2.1 Visuell kommunikation.....	6
1.2.2 Bilden som en fara.....	6
1.2.3 Bilden som personuppgift	6
1.2.4 Informellt kunskapande	7
1.2.5 Bildberättande.....	7
1.2.6 Om Instagram.....	7
1.3 Syfte.....	8
1.4 Frågeställning	9
1.5 Empirin	9
1.6 Urval och avgränsning	9
1.6.1 Begränsning.....	9
1.7 Metod	10
1.8 Etiska överväganden.....	10
1.9 Teori och tolkningsram.....	10
1.9.1 Diskursanalys.....	11
1.9.2 Tidigare forskning.....	11
2.0 Bearbetning.....	12
2.1 Informanterna – presentationen och profilbilden	13
2.1.1 Hanna, 14 år	13
2.1.2 Klara 14 år.....	14
2.1.3 Erik, 14 år.....	14
2.1.4 Jennifer.....	14
2.1.5 Carl, 14 år	15
2.1.6 Filip	15
2.2 Talet om tekniken.....	16
2.2.1 Dela bilder	16
2.2.2 Kommunikationen.....	16
2.2.3 Att använda filter.....	18

2.3 Talet om bilderna	19
2.3.1 Vänskap och samhörighet	19
2.3.2 Att skapa sociala relationer genom Instagramanvändande.....	19
2.3.3 Att ta och ta bort bilder.....	20
2.3.4 Feel-good.....	21
2.3.5 Selfies	24
2.4 När talet om bilderna och tekniken hänger ihop	26
3.0 Tolkning och resultat.....	27

1. Inledning

1.1 Introduktion

Hösten 2000 föddes den förste av våra två söner, Jacob. Med till BB hade jag och Jacobs pappa med oss vår kamera och tog kort för att senare kunna visa honom bilderna från födelsen, men också för att ha som minnesbilder för oss själva. Filmrullen skickades till ett fotolabb för framkallning, bilderna levererades efter någon vecka eller två och därefter monterade jag bilderna i vårt familjealbum.

Idag kan Jacob bygga upp ett eget slags digitalt fotoalbum där människor världen runt kan se bilden direkt efter att han publicerat den. Med mobilapplikationen Instagram kan människor också klicka på bilden för att visa sitt gillande sekunderna efter att han delat med sig av den. Bilderna samlas dels i Jacobs ”album” men de syns också i ett flöde av bilder hos dem som har valt att följa honom.

Med intresse för fotografi besökte jag Fotografiska Museet i Stockholm och tittade på utställningen ”Close to home” av fotografen Anna Clarén. Hennes bilder var som hämtade ur ett familjealbum - skira, personliga och starka på samma gång. Liksom Clarén fotograferar för att dokumentera sitt liv, där bilderna blir som en dagbok och berättelse om att vara människa tänker jag att kanske är det en liknande drivkraft hos någon eller några av eleverna som använder Instagram? En bildkommunikation där gränserna mellan det privata och offentliga ibland tonas ut.

1.2 Bakgrund

Vi är beroende av att spegla oss i andra för att veta att vi finns och i den processen passar bildpublicering bra.¹ Instagram är endast en i raden av sociala medier som används idag men utmärkande är att bilden här står helt i fokus och är en förutsättning för kommunikation. I medierna förekommer dock larmrapporter och ibland även avrådan från att lägga ut saker på nätet som inte borde läggas ut.² Jag har mött rädsla hos vuxna kring dessa frågor och är intresserad av ungdomars egna funderingar och förhållningssätt kring den digitala kultur de växer upp i. Dunkels skriver att media generellt rapporterar om att unga är utsatta för sexuella förövarer och trakasserier medan de flesta unga själva säger att de har fungerande sätt att

¹ Dunkels, Elza (2009), *Vad gör unga på nätet?* Kristianstad: Gleerups, s. 51.

² http://www.svd.se/nyheter/inrikes/nathat-kan-ligga-bakom-sjalvmord_7987922.svd

hantera de eventuella situationer som uppstår och att den övervägande delen av nätanvändningen präglas av djup vänskap och positiva händelser.³

Om man är född in i en värld där internet är en viktig del av livet, tänker man annorlunda om nätanvändning än om man först som vuxen kom i kontakt med nätet.⁴ Dunkels refererar till begreppen ”digital natives”, och ”digital immigrants”, vilket författaren Marc Prenskys använder som en metafor för att beskriva skillnader mellan generationer uppvuxna med användandet av internet och generationer där en som äldre startade sin användning.⁵ Att vuxna och barn inte pratar om internet i någon större utsträckning framkommer dels i en doktorsavhandling av forskaren Ulrika Sjöberg men också i återkommande enkätstudier av unga och nätet av Medierådet.⁶ Samtidigt visar studier att unga nu väljer Instagram framför Facebook delvis för att föräldrarna inte är lika aktiva där.⁷

Dunkels påstår i sin avhandling om vad unga gör på nätet att många vuxna har mycket svårt att fullt ut förstå ungas nätanvändning och att vi därför måste vara mycket lyhörda för hur unga själva ser på den.⁸ Detta blir en av mina utgångspunkter i undersökningen, att låta unga själva få ge uttryck för deras livsvärld kring bilderna de publicerar och tar del av.

Genom införandet av s.k. smartphones, avancerade mobiltelefoner med både kamera och uppkoppling mot internet har de tekniska möjligheterna förändrats avsevärt. Mobilen fungerar som en liten dator i sig själv och det räcker med en knapptryckning från mobilens bildgalleri för att dela med sig bilden på de sociala nätverk användaren är ansluten till. Här har det uppstått en ny typ av bildkommunikation sedan den tidigare forskningen jag har tagit del av. I syftestexten för bildämnet i grundskolan, Lgr11, står det bland annat att eleverna genom undervisningen i bild ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att kommunicera med bilder för att uttrycka budskap, skapa bilder med digitala tekniker och verktyg, undersöka och presentera olika ämnesområden med bilder och att samtida bilders uttryck, innehåll och funktioner.⁹ Syften som direkt går att relatera till Instagram.

³ Dunkels, (2009), s. 45.

⁴ Ibid., s.23.

⁵ Ibid., s.22.

⁶ Ibid s.35.

⁷ <http://bigstory.ap.org/article/poll-teens-migrating-twitter>

⁸ Dunkels, (2009) s.60.

⁹ Skolverket, Kursplan i bild.

1.2.1 Visuell kommunikation

Det har skett en explosivt snabb utveckling inom medieområdet de senaste decennierna, och i och med detta har det blivit allt vanligare att lyfta fram det visuellas betydelse i vår kultur. Med begreppet visuell kommunikation vill Eriksson och Göthlund visa att bilder är något mer än estetiska och expressiva uttryck, att visuella uttryck bär med sig många kommunikativa dimensioner.¹⁰ Genom en lång tradition där det skrivna teckensystemet räknats som det mest viktiga har de känslomässiga och subjektiva uttrycken hos bilder betonats, liksom underhållningsvärdet. Det latinska ordet *communicatio* betyder att göra gemensamt, att dela med någon annan. Förutsättningen för kommunikation är att man har en gemensam kod och ett gemensamt teckensystem vilket gäller för både text och bild.

1.2.2 Bilden som en fara

Genom den tekniska utvecklingen har det visuellas betydelse börjat lyftas fram allt mer, men samtidigt som människan använder bilder i allt större utsträckning lever rädslan för bildernas makt kvar.¹¹ Det är en paradox som nutidsmänniskan brottas med, att parallellt med att användandet av bilder ständigt ökar lever denna rädsla kvar, en rädsla som är lika gammal som själva bildskapandet.¹²

Att sexuella förövare söker kontakt med sina offer är en av de mest omtalade riskerna kring ungas nätanvändning.¹³ Det talas ibland om att uppmana barn och ungdomar att hålla sin profil privat. Dunkels menar att det möjligen fungerar för barn med ett fungerande nätverk, men för barn som saknar det stödet kan en privat profil hindra andra från insyn i barnets liv när insyn skulle kunna hjälpa. Dunkels skriver att det inte finns någon anledning att förminska hotet från sexuella förövare, men påpekar vikten av att sätta riskerna i proportion till det verkliga hotet.

1.2.3 Bilden som personuppgift

Rätten att fotografera är stark i Sverige och hör ihop med grundlagen om yttrandefrihet. En tumregel är att det alltid är tillåtet. Det finns dock tre områden med fotograferingsförbud eller hinder för fotografering: Förbud för fotografering av skyddsobjekt, fotograferingsförbud i domstol samt fotografering på privat mark eller där någon har bestämmande- eller

¹⁰ Eriksson, Yvonne och Anette Göthlund (2004) *Möten med bilder*, Lund: Studentlitteratur s.21

¹¹ Ibid., s.21.

¹² Ibid.,

¹³ Dunkels s.79.

beslutanderätt. Den sistnämnda finns inte inskriven i lagtexten utan följer rätten en markägare har till sin mark. Det gäller också platser som inte är att anse som offentliga eller allmänna, tex skolor, gallerior och passagerarfartyg. En bild räknas som en personuppgift och en skola kan löpande publicera bilder och texter så länge publiceringen inte är kränkande enligt personuppgiftslagen.¹⁴ Bilder från en skolutflykt t.ex. är vanligen inte kränkande. Vad datainspektionen rekommenderar är att skolan inhämtar samtycke från eleverna och/eller deras vårdnadshavare innan publicering.¹⁵

1.2.4 Informellt kunskapande

Cecilia Andersson skriver i sin avhandling Rådjur och raketer att ”Bildskapande kan vara ett sätt att formulera sig kring sin tillvaro och förstå sin omvärld, att göra avtryck i samtiden, att kommentera och ställa frågor, att kommunicera och skapa dialog.” Jag menar att detta är relevant i förhållande till ungdomars användande av Instagram. Andersson refererar till Bernt Gustavsson som framhåller att spänningsförhållandet mellan det kända och okända skapar intresse och är drivkraften för kunskap. Konstnärlig eller estetisk gestaltning utanför t.ex. skolans ramar kan tillföra något i lärande/kunskapssammanhang.¹⁶

1.2.5 Bildberättande

Bilder som presenteras efter varandra skapar en bildberättelse, till exempel fotografier som fungerar fristående men som genom placeringen bildar en historia.¹⁷ För att skapa en berättelse bör bilderna vara av samma bildskapare, vara från samma miljö eller att man följer samma figur genom bilderna.¹⁸ Berättande är en av de viktigaste grundstenarna för människans socialisering, identitetsskapande och överlevnad.¹⁹ Att skapa bilder, tecken, symboler och uttryck för berättande är det som skiljer människan från andra arter.²⁰

1.2.6 Om Instagram

Instagram är ett socialt medium där användarna delar foton med varandra. Bilderna tas vanligen med mobilens kamera och därefter publiceras dessa på Instagram och/eller på andra

¹⁴ <http://www.datainspektionen.se/lagar-och-regler/personuppgiftslagen/publicering-pa-internet/>

¹⁵ <http://www.datainspektionen.se/lagar-och-regler/personuppgiftslagen/publicering-pa-internet/>

¹⁶ Selander s.25.

¹⁷ Eriksson s.153.

¹⁸ Ibid.,

¹⁹ Selander s.25.

²⁰ Ibid., s.24.

sociala medier. Användaren aktiverar till en början ett konto, väljer ett användarnamn och har möjlighet att med ett begränsat antal tecken beskriva sig själv. Vanligt är att man publicerar en profilbild som storleksmässigt är relativt liten. Profilbilden går inte heller att klicka på som övriga bilder. På användarens sida syns antalet följare, alltså hur många personer som följer användaren, och hur många konton/personer som användaren har valt att följa. Användaren kan välja om kontot ska vara privat eller öppet för andra Instagramanvändare. Användaren ser ett flöde av bilder på sin mobil där den senast publicerade bilden syns först. I det fall som kontot är öppet syns de bilder som användaren har publicerat i form av relativt små bilder, tre stycken i bredd i ett obegränsat antal rader. Genom att klicka på bilderna får man upp dem i större format och man kan klicka igen på bilden för att på det sättet visa att man gillar bilden och besökarens användarnamn syns då under bilden. Användaren kan tagga bilderna med en s.k. hashtag, #. Taggen innebär att bilden blir en del av denna kategori bilder, ett slags bildgalleri, tillgängligt för användare över stor del av världen. Användaren kan skapa egna kategorier, en del kategorier används flitigt och innehåller ofantligt stora mängder bilder. Instagram skapades som en app och kunde i början endast användas från mobilen, men går nu också att besökas från datorn.

Det skapas nya ord inom Instagramdiskursen och ett av orden är en s.k. selfie. En selfie är den bild som skapas när vi fotar oss själva med mobilen, ett självporträtt, och den kallas så när den delas i sociala medier.²¹ Den tas ofta på en armlängds avstånd eller mot en spegel. Ordet är en lek med engelskans ord för den egna identiteten.²²

Ett annat begrepp jag har mött är instarape vilket innebär att ta över någons konto och dela bilder samt eventuellt skriva en status.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur unga talar och tänker kring Instagram som fenomen och om bilder de publicerar där. Hur förhåller de sig till bildkommunikation på ett bildbaserat socialt nätverk där utbytet går snabbt? Att låta unga själva få ge uttryck för livsvärldar och berättelser som skapas genom bilder de publicerar, och interagerar med, på en internationell arena. Att få syn på möjligheter och svårigheter unga möter i en relativt ny kultur.

²¹ <http://nojesguiden.se/artiklar/selfiens-ar>

²² <http://www.dn.se/kultur-noje/kronikor/andreas-nordstrom-kanske-har-vi-nu-natt-den-digitala-nynarcissismens-andhallplat>

1.4 Frågeställning

Hur tänker och talar ungdomar om sin bildkommunikation på Instagram? Vad berättar ungdomarna om och med sina bilder? Vilka möjligheter och vilka svårigheter möter de?

1.5 Empirin

Empirin består av intervjuer med sex elever, tre killar och tre tjejer samt flera bilder från var och en. Jag träffade dem i två olika grupper där första gruppen bestod av två tjejer och en kille och den andra gruppen bestod av två killar och en tjej. Utifrån relativt öppna frågor samtalade vi kring hur de förhåller sig till Instagram samt kring bilder som de publicerat där.²³ Under intervjuerna hade ungdomarna med sig sina mobiltelefoner för att vi skulle kunna titta på och prata kring bilderna i dess vanliga kontext. De fick välja sju bilder, antingen de senast sju publicerade bilderna eller sju valfria. Under intervjuens gång kom informanterna att prata om fler av sina bilder med anknytning till det som diskuterades. Intervjuerna skedde i maj 2013.

1.6 Urval och avgränsning

Många unga använder sig aktivt av Instagram genom att publicera bilder, kommentera bilder eller att endast följa samt gilla bilder hos dem man följer. För att göra undersökningen hanterbar och för att sträva efter en jämn könsfördelning sökte jag tre tjejer och tre killar till min intervju. Jag vände mig till en klass i årskurs sju, där det tidigare uppstått informella samtal i bildsalen kring det gemensamma intresset att använda den aktuella appen Instagram och att publicera bilder. Med informella samtal menar Kullberg samtal som ofta har sin upprinnelse i någon situation där människor möts.²⁴ Eftersom mitt fokus i den här uppsatsen handlar om hur unga talar och tänker kring sin bildkommunikation föll urvalet på de elever som varit mest aktiva med att *publicera* bilder. Intresset för att prata omkring sina bilder på Instagram var stort. Tolv elever av totalt nitton elever i klassen var intresserade av att delta: åtta tjejer och fyra killar.

1.6.1 Begränsning

Informanterna fick välja de senaste sju bilderna de hade delat eller fritt ur sitt bildgalleri på Instagram. Genom att de valde bilder under intervjun kan de ha påverkat varandra vilka bilder de ville prata om. Att de känner mig som deras bildlärare kan ha påverkat val av bilder samt resonemanget kring bilderna.

²³ Se bilaga

²⁴ Kullberg, Birgitta (1996/2004) *Etnografi i klasrummet* Lund: Studentlitteratur s.109.

1.7 Metod

Jag har gjort en kvalitativ undersökning bestående av etnografiskt inspirerad intervjuer samt arbetat med photo-elicitation.²⁵ Intervjuerna var med tre killar och tre tjejer som går i årskurs sju, elever som jag vanligen undervisar i ämnet bild men som vid tiden för min undersökning hade en vikarie i ämnet. Eleverna hade med sig sina mobiltelefoner till intervjuerna så att vi kunde titta på och prata kring bilderna i dess vanliga kontext. Jag försökte inta informanternas perspektiv och se världen genom deras ögon.²⁶ Vid tillfället för intervjuerna var vi i ett klassrum på skolan för att vara i en så neutral och samtidigt naturlig miljö som möjligt.²⁷ Jag delade upp eleverna i två grupper för att skapa en trygg samtalsatmosfär. Vid tillfället för den första intervjun träffade jag två tjejer och en kille. Vid den andra intervjun var det två killar och en tjej.

Photo-elicitation innebär att foton är en del i ett undersökande projekt.²⁸ Fotografierna används aktivt i undersökningen vid sidan av intervjuer och innebär i korthet att samtala med och om bilder. Bilder och fotografier vid intervjuer skapar möjligheter till reflektioner som vore svåra eller omöjliga att sätta ord på utan samtalet med informanterna.

1.8 Etiska överväganden

Jag informerade mina informanter och deras föräldrar om syftet med min undersökning, att deltagandet var frivilligt och när som helst kunde avslutas. De fick också veta att de hade rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de skulle delta, allt enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer.²⁹ Informanterna försäkrades anonymitet genom att deras namn är fingerade och bilderna anonymiserade.

1.9 Teori och tolkningsram

Den här studien tar sin utgångspunkt ur socialkonstruktionism som är en gemensam beteckning för en rad teorier om kultur och samhälle varav diskursanalys är ett av

²⁵ Rose, Gillian (2001/2007) *Visual Methodologies An introduction to the interpretation of Visual Materials* London: Sage Publications. s. 297.

²⁶ Kullberg (1996/2004), s.43.

²⁷ Ibid., s.123.

²⁸ Rose (2001/2007) s. 297.

²⁹ www.vr.se

angreppssätten.³⁰ Det sätt vi talar på avspeglar inte neutralt vår omvärld, våra identiteter och sociala relationer. Det spelar istället en aktiv roll i skapandet och förändringen av dem.³¹

1.9.1 Diskursanalys

Enligt Winther Jørgensen och Phillips kan man säga att en diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen).³² Med diskurs avses sättet att tala om något. Kritisk diskursanalys är ett exempel på teori som lämpar sig för undersökningar av kommunikationsprocesser i sociala sammanhang.³³ Kommunikation är en av hörnstenarna i den diskurs jag undersöker och där bilderna står helt i fokus men även texten spelar en viktig roll. Det diskursanalytiska angreppssättet har sin bakgrund i strukturalistisk och poststrukturalistisk språkteori.³⁴ Diskurserna är kontingenta vilket innebär att de är möjliga men inte nödvändiga och denna möjlighet till förändring skapar en ingång till analysen.³⁵ Sociala fenomen är aldrig färdiga eller totala, det är den överordnade tankegången inom diskursanalysen.³⁶

1.9.2 Tidigare forskning

Sociala medier är relativt nya forskningsområden men jag har tagit del av litteratur och uppsatser som är relaterat till området. Monica Alskans gjorde en undersökning på Konstfack kring flickors mobilkamerabilder och praktiken runt dem.³⁷ Hon fann att de viktigaste bilderna för flickorna var s.k. ego-bilder och oseriösa bilder, bilder som de producerar med kompisar och på sig själva.

Ellinor Björklunds uppsats *Man vill i alla fall ha en gilla liksom* behandlar profilbildens roll på Facebook för identitetsskapande processer, samtidigt som hon försöker nyansera debatten om ungas användning av sociala medier och bilder på sig själva.³⁸

³⁰ Winther Jørgensen, Marianne; Philips, Louise (2000) s.11.

³¹ Ibid., s.7.

³² Ibid., s.7.

³³ Ibid., s.8.

³⁴ Ibid., s.13.

³⁵ Ibid., s.32.

³⁶ Ibid., s. 31.

³⁷ Alskans Monica, (2010) *Flickor och kamerabil*. Konstfack: Examensarbete, Institutionen för bildpedagogik.

³⁸ Björklund, Ellinor, (2010), *Man vill i alla fall ha en gilla liksom*". Konstfack: Examensarbete, Institutionen för bildpedagogik.

Anette Göthlunds avhandling, *Bilder av tonårsflickor*, handlar om tonårsflickors identitetsarbete som en form av eget skapande, en estetisk praktik. Den handlar om framträdanden och iscensättningar som en form av självrepresentation där flickor skapar bilder av sig själva.³⁹

Slutligen har jag också tagit del en amerikansk undersökning, gjord vid Harvard University och publicerad i maj 2013. Undersökningen visar att tonåringar spenderar allt mindre tid vid Facebook, även om de har kontot kvar, och flyttar till platser som Instagram och Twitter.⁴⁰

Tonåringar delar mer privat information om dem själva idag mot för några år sedan.

Tonåringar som använder sociala medier uttrycker inte någon högre grad oro över att tredje part kan ta del av deras uppgifter.⁴¹ Pojkar och flickor tenderar att lägga ut samma typ av innehåll skriver man också.⁴²

2.0 Bearbetning

Jag valde att filma intervjuerna för att i efterhand kunna transkribera texten, men också för att på ett enkelt vis kunna dokumentera vilka bilder eleverna valde att prata kring. Jag förberedde eleverna på att jag skulle filma intervjuerna och varför. Jag valde att rikta kameran bort från mig och eleverna dels för att låta dem vara anonyma, men också för att de inte skulle behöva fundera på hur de ser ut, rör sig och så vidare under pågående intervju. När eleverna pratade om sina bilder filmade jag bilden på deras mobilkamera en stund som en minnesdokumentation. Jag hade förberett ett antal frågor och använde dessa som en utgångspunkt vid intervjun och frågorna fick fungera som ett stöd och en struktur. Jag startade intervjun med att ställa ett antal allmänna frågor kring deras ”instagrammande” och därefter fick de välja sju olika bilder att prata kring, antingen de senast sju publicerade bilderna eller sju fritt valda. Eleverna valde en bild åt gången och pratade kring sin bild utifrån några frågor som: Var togs den och av vem? Vilka/vad är med på bilden? Hur kommer

³⁹ Göthlund Anette (1997), *Bilder av tonårsflickor. Om estetik och identitetsarbete*. (diss.) Linköpings universitet, Linköping Studies in Arts and Science 167.

⁴⁰ <http://bigstory.ap.org/article/poll-teens-migrating-twitter>
http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2013/PIP_TeensSocialMediaandPrivacy_FINAL.pdf s.6

⁴¹ http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2013/PIP_TeensSocialMediaandPrivacy_FINAL.pdf s.2

⁴² http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2013/PIP_TeensSocialMediaandPrivacy_FINAL.pdfs.4

det sig att bilden togs?⁴³ Jag trodde att det skulle bli svårt att välja bild för dem som hade många bilder publicerade, men alla informanter valde bilder fritt ur sitt album. Trots att antalet översteg flera hundra publicerade bilder verkade valen gå lätt. De var väl förtrogna med vad som fanns att välja.

Eftersom alla informanter använder öppna konton på Instagram hade jag möjlighet att efter intervjun samla in bilderna genom att ta ”skärmdumpar”. En skärmdump är en digital bild som visar hela, eller delar av, en bild som visas under ett givet ögonblick. Jag gjorde det efter intervjuerna för att hålla fokus på innehållet i det informanterna pratade kring vid intervjutillfället, istället för att distrahera såväl dem som mig själv med den fototekniska delen.

2.1 Informanterna – presentationen och profilden

Nedan presenteras informanterna, beskrivning av deras användarnamn på Instagram, hur de presenterar sig med namn och bild, hur länge de har använt Instagram och vilken profild bild de har. Vidare berättar jag hur många bilder de har delat vid intervjutillfället, hur många följare de har samt hur många de följer. Jag har justerat bilderna genom att ta bort text samt pixlat en av bilderna. Informanterna heter något annat i verkligheten.

2.1.1 Hanna, 14 år

Hanna har namngett sitt konto med förnamnet samt delar av efternamnet som tillsammans bildar ett ord. Hon presenterar sig på engelska genom att skriva hur gammal hon är, att hon bor i Sverige och att hon älskar djur. Hon har lagt till många djursymboler som förstärker det hon skriver kring kärleken till djur. Hon skriver också, på engelska, att ”följ mig så följer jag dig tillbaka”. Man kan förstå vad hon heter i förnamn även om hon utökat namnet med fler bokstäver. Hanna länkar till sitt konto på ask.fm, en annan plats på nätet där man kan kommunicera med henne. Ask.fm är kortfattat även det ett socialt nätverk och går i korthet ut på att besökaren ställer en fråga till den hen valt att besöka. Beroende av fråga får besökaren senare eventuellt ett svar av användaren. Man kan se att det hos Hanna finns 197 bilder publicerade, att hon har 95 följare och i sin tur följer 138. Hannas profild bild består vid vår intervju av blommor i rött och vitt och man ser en grön bakgrund. Hon har använt Instagram sen februari 2012.

⁴³ Se bilaga

Jag ser det som att Hanna skapar berättelsen om sig själv genom sin presentation, genom de bilder hon delar samt den text eller de taggar som hon väljer att ha med. Det är en bildberättelse, vilket Eriksson & Göthlund skriver om, som går att påbörja från senaste publicerade bild, någonstans mitt i bildflödet eller från den första bilden hon valde att dela - det är upp till läsaren.⁴⁴

2.1.2 Klara 14 år

Klara har ett konto med samma namn som hon själv plus delar av efternamnet som bildar ett ord/namn. Hon presenterar sig på engelska med att hon är en svensk tjej och därefter skriver hon ”följ mig tillbaka och jag kanske följer dig tillbaka”. Därefter finns det symboler i form av öppna munnar och hjärtan. Klara har länkat till sin plats på ask.fm liksom Hanna. På profilbilden ser man Klara i halvkroppsföring. Hon ser ut att ha på sig ett linne, glasögon och möjligen är håret lite uppsatt på hennes högra sida. Det kommer ett skarpt ljus i bildens vänstra hörn som kan vara en spegling eller en skarp lampa som lyser. Bilden är fotad mot en spegel och är en s.k. selfie, ett porträtt Klara har fotat själv. Hon har lagt upp 286 bilder, har 97 följare och följer 268. Började använda Instagram i januari 2012.

2.1.3 Erik, 14 år

Eriks konto heter ungefär samma som han själv men han har lagt till ytterligare ett ord. Han presenterar sig kort med sitt för- och efternamn, har publicerat fjorton bilder, har 49 följare och följer 175 stycken. Som profilbild har Erik valt att ta kort när han sitter på sin cross. Han har tagit bilden själv genom att använda kamerans självutlösare. Han har aldrig bytt sin profilbild. Började använda Instagram i november 2012 och använder det numera ”tjugofyra sju”, eller stor del av hans vakna tid.

2.1.4 Jennifer, 14 år

Jennifers konto har ett användarnamn som inte på något vis påminner om hennes eget namn, men i presentationen av sig själv har hon skrivit sitt för och efternamn samt ett < och en 3 tillsammans, <3. Hon skriver hur gammal hon är, att hon är en svensk tjej skriver hon på engelska och lägger till <3 igen samt :D. Jennifer länkar till sitt konto på Ask.fm och hon skriver även vad hon kallar sig på Kik. Kik är en app som hämtas till mobilen där användarna

⁴⁴ Eriksson och Göthlund (2009) s.153.

utan kostnad kan skicka meddelanden och bilder till varandra. Jennifer kallar sig likadant på alla dessa tre appar.

Hon har valt en profilbild där man ser henne i halvfigur och hon är placerad i en kraftig diagonal från vänstra övre hörnet ner mot höger hörn. Hon håller sin vänsterhand mot huvudet och har möjligen på sig en t-shirt eller något annat plagg utan ärm. Jennifer har ritat två hjärtan på bilden. – Bilden är en fjortisbild, säger Carl och Jennifer fyller i:

– En minst sagt extrem fjortisbild!

Vid frågan vad som kännetecknar en fjortisbild säger Jennifer att man typ höjer på ögonbrynen. De resonerar kort och säger att man ”posar”. Hon har själv tagit fotot mot en spegelbild berättar hon.

Jennifer har vid intervjutillfället 107 publicerade foton, 219 följare och hon följer 105.

Började använda Instagram i juli 2012. Jennifer är den av informanterna som har fler följare än antalet hon själv följer. Vid min fråga om hon har följare hon aldrig träffat svarar Jennifer att hon har rätt många sådana. Hon låter nöjd.

– Jag har rätt många såna... det är väl helt okej. Asså, man tänker inte: Den här känner inte jag, den är lite skum utan det är bara: Ha, den kan se mina bilder... Nä, gud vad dryg jag är!

2.1.5 Carl, 14 år

Carl har valt att använda sitt för- och efternamn på sitt konto. Presentationen består av en länk till Carls konto på ask.fm. Vid frågan vad han har valt för profilbild säger Carl:

– Jag har mitt fotbollslag, Real Madrid.

Carl har publicerat 28 bilder, han har 125 följare och han följer 225 för tillfället. Han började använda Instagram i april 2012 ”för att alla andra hade det” och är en aktiv användare.

2.1.6 Filip, 14 år

Filips har namngett sitt konto med sitt förnamn plus delar av efternamnet där han lagt till flera andra bokstäver. Som profilbild har han just vid intervjun bytt profilbild till en bild där han är liten. Stunden innan hade han en bild som han fotat själv med blixtn mot en spegel. Som presentation av sig själv har han skrivit vad han heter i för- och efternamn, skrivit Hej :) och Tjena fan!!! Han har publicerat tretton foton, har trettio två följare och följer femtiofyra stycken. Började använda Instagram i juni 2012.

2.2 Talet om tekniken

2.2.1 Dela bilder

Informanterna använder nästan uteslutande mobilkameran för att fotografera bilder som sedan delas på Instagram. Både killarna och tjejerna använder mobilkameran och fotograferar mycket, men det mesta delas *inte* på Instagram. Hanna har över tvåtusen bilder på mobilen vid intervjutillfället. Klara har bara nio stycken kvar efter att ha flyttat omkring 2000 bilder till datorn helgen innan. Carl har omkring femhundra bilder totalt och Oskar har ca tvåhundra bilder. Mina informanter fotograferar stora mängder bilder med sin mobilkamera och liksom Alskans beskriver sparas många av bilderna, antingen i mobilen eller genom att de förs över till datorn.⁴⁵ Bilderna verkar sparas som minnet och berättelsen om sig själv, för sig själv men också för andra - något jag såg när informanterna med enkelhet valde ut bilder att tala kring från sitt Instagramkonto. De som delat hundratals bilder, tjejerna, verkade mest vana att leta och hitta bland sina bilder.

2.2.2 Kommunikationen

Man har möjlighet att tagga sin bild med en så kallad hashtag på Instagram, liksom på andra sociala medier som till exempel Twitter. En hashtag innebär att bilden publiceras i ett digitalt galleri ett stort antal människor kan se bilden i ett flöde beroende av hur populär taggen är.

– Vad händer när man använder en hashtag? undrar jag när vi tittar på en av bilderna som är taggad.

Hanna: Det är väl att fler ska se bilderna, att det... man får ju lite fler som kollar på sina bilder. Sen är det ju inte så jättekul när man får jätteskumma följare.

Erik berättade att man kan ”blocka”, blockera, användare om man vill det. Hanna brukar låta följare vara kvar om hon tycker att det inte ser jättekonstigt ut och om de inte skriver massa konstiga saker. Hon har blockat ett par följare där det hos den ena personen var mycket nakenbilder och den andre för att han gick in och gillade alla bilder, sen avgillade och sen gillade om igen så att Instagram inte kunde uppdateras. Erik berättade att en följare ”visade kroppsdelar” vilket väckte obehag och gjorde att han valde att blocka följaren. Det här var en

⁴⁵ Alskans (2010).

funktion som Klara inte kände till, men hon funderade genast över en följare som hon skulle vilja blockera, en följare som hon spontant kallade ”en skitkonstig sak.”

Jag frågar Jennifer om hon märker någon skillnad i antalet like när hon taggar bilden mot om hon inte gör det.

– Inte så jättestor. Fast jag gör ju inte taggarna för att jag ska få likes utan jag gör ju för att jag tycker att det är trevligt ochdet ser gulligt ut.

Jennifer hade taggat en av bilderna vi pratar om på det här viset: #love #nice #cute #maybe #or #not # blev #helt #galen #när #jag #hittade #ena #tröjan #xD #blev #nöjd

Utöver att collaget hamnar i ett flöde av bilder hos alla hennes följare, hamnar det också i sexton olika kategorier bilder genom taggarna. Jag har sett fler exempel där användarna på samma gång som bilden taggas väver in delar av en mening där varje ord får en egen tagg. Konsekvensen är att man ökar spridningen av sin bild och det verkar motsägelsefullt att *inte* tagga bilden för att få fler likes och ändå använda relativt många taggar. Möjligen går det att se detta som en del i instagrandiskursen; bilden taggas för att andra gör så och att taggen får fungera som en symbol, ett tecken som förstärker orden och att det är viktigare än att avsiktligt placera bilden i en bestämd typ av kategori. DN skriver att man ibland kan se lite

annorlunda taggar, att folk skriver in lite vad som helst efter denna s.k. staktetsymbol.⁴⁶
Hashtaggar har växt fram som en spontan företeelse enligt Språkrådets hemsida.⁴⁷

2.2.3 Att använda filter

Vi pratade kring möjligheten att använda sig av filter som på olika vis kan förändra och/eller förbättra bildens uttryck. Filtren är mycket enkla att hantera rent tekniskt och verkar användas relativt ofta av informanterna. Jennifer använder nästan hela tiden för hon tycker att det blir finare, Filip säger att han oftast använder filter. Hanna har ett favoritfilter som hon brukar använda, Klara använder ibland om hon vill att bilden ska bli ljusare eller svartvit och av de bilder Erik visar ser jag att han använder filter ibland. Carl visar ett exempel på en bild där han har använt sig av ett filter. Det är ett foto av ett rum där han berättar att mamma är med på bilden. Det finns en tv som står på i bakgrunden, vi ser mamman från sidan samt delar av den klädda granen.

– Där använde jag filter för att förstärka granens ljus!

Carl kommunicerar visuellt med sin bild på granen och han ”gör gemensamt”, som Göthlund och Eriksson skriver om, genom att han delar bilden med andra och samtidigt förstärker sin

⁴⁶ <http://www.dn.se/blogg/webbloggen/2010/02/04/veckans-ord-hashtag-6050/>

⁴⁷ <http://www.sprakradet.se/7861>

upplevelse av granen. Granen med julgransljusen som en symbol under den mörkaste tiden på året.

2.3 Talet om bilderna

2.3.1 Vänskap och samhörighet

Carl väljer ut en bild på Filip som han delade för några månader sen. På bilden ser man Filip vänd mot höger i bild med huvudet vridet snett fram mot kameran. Han har på sig en ljus t-shirt, han står utomhus och det är en grönskande häck bakom honom. Filip har lyft sin högerhand och gör ett v-tecken. Han blickar rakt in i kameran och har ett vagt leende.

Carl: - Filip hade den, och så när han fyllde år, kopierade jag den, tog hem den, och så skrev jag grattis för att han fyllde år.

Vid frågan hur han kopierade den berättade Carl att han gick in på Facebook och kopierade den där innan han laddade upp den. Jennifer säger:

– Gud vad gulligt. Skulle aldrig orka göra det.

Carl har erfarenhet av hur man kopierar och överför en digital bild till ett annat digitalt medium. Kanske var det just för att han kunde kopiera bilden som han skickade hälsningen? Steget från tanke till handling var litet genom att han behärskar den digitala tekniken jämfört med om han hade fått välja ett långsammare alternativ som att skicka ett vykort. Jag ser det dels som en genomtänkt handling som berättar om ett informellt lärande, men samtidigt har inte Carl rättigheter till bilden eftersom det inte är han som har fotograferat den.⁴⁸ Carl har även här använt sig av ett filter.

2.3.2 Att skapa sociala relationer genom Instagramanvändande

Klara väljer att visa och prata om ett foto som visar porträtt av tre killar i ett grodperspektiv. Hela vänstra bilden upptas av en av killarnas ansikte, den slutar strax ovanför killens panna och man ser delar av halsen. Han biter ihop munnen och riktar blicken snett nedåt mitten i bild. I mitten ser man Carls ansikte och han verkar befinna sig långt bak. Han blickar in i kameran, och räcker ut sin tunga. Till höger syns Erik ansikte, hans vänstra öga, näsan och delar av munnen där man ser att också han räcker ut tungan. Även han blickar in i kameran

⁴⁸ https://www.iis.se/docs/copyright_copyleft.pdf

och han ser glad ut. Klara berättar att de hade tagit mobilen från henne, sprungit iväg och tagit kort på sig själva:

– De tog min mobil så då får de faktiskt skylla sig själva om de tar min mobil. Så la jag ut dem! De får skylla sig själva bara säger jag. Så går det när man tar min mobil!

Erik, som är en av killarna på denna bild utbrister:

– Är det sexton veckor sen? Herregud, tiden går fort...

Klara hade inte taggat bilden men eftersom Erik och Carl följer Klara upptäckte de att hon delat bilden. Båda valde att gilla bilden.

2.3.3 Att ta och ta bort bilder

– Det händer hela tiden, säger Klara, att någon tar ens mobil och fotar. Någon tar mobilen på t.ex. rasten, springer iväg, tar ett kort och publicerar.”

Hanna visar en bild på en kompis, ett porträtt som har fått vara kvar på Instagram. Bilden är ett självporträtt av kompisens som tillfälligt har tagit mobilen, loggat in, fotat sig själv och sen delat bilden på Hannas konto, en s.k. instarape. Detta är en anledning till att Hanna ibland tar bort bilder från Instagram. Jennifer kan ta bort en bild om hon kommer på att den blev extremt dålig eller om hon känner att den blev helt misslyckad:

– Som t.ex. Carl skulle lägga upp en bild på min Instagram, Elsa var med, den tog jag bort med en gång. Han tog min mobil, tog ett kort på mig och la upp den.

Carl: Men den var inte ful.

Jennifer: Den var jätteful.

Carl: Tyckte du ja. Den las aldrig upp på Instagram vet du för ditt internet fungerade inte.

Den amerikanska undersökningen påvisar att tonåringar med stora nätverk på de sociala medierna dels delar med sig av ett bredare spektrum innehållsmässigt, men också att de är mer aktiva med sitt förhållningssätt kring profilen och sitt rykte.⁴⁹ I min undersökning är det tjejerna som är mest aktiva med att dela bilder och det är också de som väljer att ibland ta bort bilder för att de inte passar in eller för att någon annan delat bilder på deras konto.

⁴⁹ <http://www.pewinternet.org/Reports/2013/Teens-Social-Media-And-Privacy.aspx>

Vi pratar om var man får fota och var man *inte* får fota.

Carl: Inte i omklädningsrummet, folket måste ju vara med på det.

Oskar: Överallt utom på såna som inte vill vara med.

Hanna: Jag vet ungefär vilka som jag får lägga ut utan att dubbelkolla annars kan det ju bli stora konflikter efteråt.

Informanterna är uppmärksamma på att det inte alltid är okej att fotografera men blandar samtidigt ihop rättigheten att fotografera med begränsningarna att publicera.⁵⁰ Jennifer säger:

– Man får inte ens ta kort utan att folk är med på det för det är så fult!

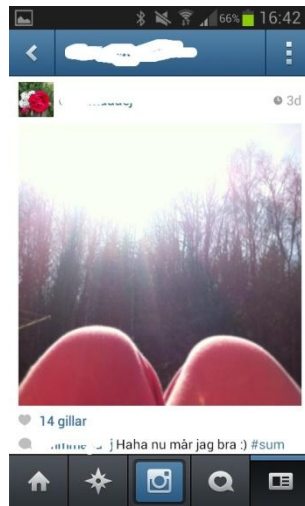
Rätten att fotografera är stor och det är ofta tillåtet, men inte alltid lämpligt, att fotografera människor i de flesta sammanhang. Det är också tillåtet att publicera bilder så länge den inte uppfattas som kränkande i lagens mening.⁵¹ Jag ser behovet av att arbeta kring frågor som dessa relativt tidigt i bildämnet mot bakgrund av att många tidigt använder sig av mobilkameran och publicerar bilder idag.

2.3.4 Feel-good

En kategori av bilder handlar om tillfällen där informanterna mår bra i största allmänhet, ägnar sig åt något intresse eller äter något gott. Hanna fotar mot solen och trädgrenarna och låter samtidigt delar av hennes knän vara med på bild och hon bär ett par mjuka byxor i en rödaktigt ton.

⁵⁰ <http://www.datainspektionen.se/lagar-och-regler/personuppgiftslagen/publicering-pa-internet/>

⁵¹ <http://www.datainspektionen.se/fragor-och-svar/personuppgiftslagen/min-kompis-har-lagt-ut-en-bild-pa-mig-pa-sin-facebooksida-far-han-gora-det-utan-att-fraga-mig/>

Hanna: - Jamen jag och mamma satt ute på vår baksida på fredag eftermiddag och såhär och så började solen skina och jag satte mig därute.

Filip delar bilder ibland på Instagram och den färgglada smileyn är en av dessa.

Filip: - På...jag hade tråkigt en dag och tog en pappersbit och målade en färgglad smiley på...

Intervjuare: Varför ville du publicera den då?

Filip: - Veet inte. Vet inte varför jag vill publicera mina bilder jag bara gör det.

Filip berättar inte mycket kring sin bild och är den av informanterna som har delat minst antal bilder. Han är förtrogen med tekniken och det viktiga för honom är möjligen att vara en del av kulturen kring Instagram.

Jennifer väljer att utöver ett collage med kläder och skor prata om ett collage som berättar om hur hon firade påsk. Bilderna visar olika påskägg och på en av bilderna är det hennes moster som blickar in i kameran med ett stort leende. De träffas sällan berättar Jennifer eftersom de bor långt från varandra. – Det har varit en EXTREMT underbar påsk med Sanna!!! Älskarejj!! <33 skriver hon under bilden. Åtta användare ger en like. Ett tredje collage är bilder som hon hämtat från Google med bildsymboler kring det hon tycker om; musik, kärlek och fred. – Jag tycker om de sakerna och jag tyckte att det blev fint tillsammans och jag valde att göra den och lägga upp.

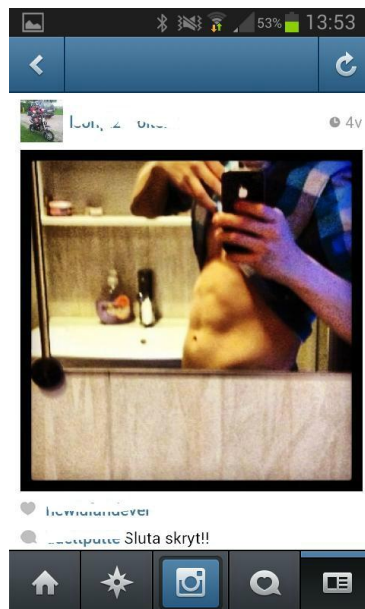
Hon skriver under bilden: #Wohoo gjort ett colage på mobilen:3 känns #awesome #peace #love #music !!! <3

Jennifer får nio likes. Jennifer skapar berättelsen om sig själv med bilder, med tecken och med symboler och hon släpper in användare i hennes bildvärld utan att bekymra sig över att hon aldrig mött flera av dem. Hon berättar att hon har hämtat och provat olika appar till sin mobil, appar där hon kan göra digitala collage. Det är inte en del av Instagrams verktyg utan exempel på hur hon har bearbetat sin bild innan publiceringen. Det här är exempel på ett informellt lärande som definitivt tillför något i hennes läroprocess inom bildämnet.

2.3.5 Selfies

Selfien är en form av ego-bild vilket Monica Alskans skriver om i sin studie om unga flickors mobilbilder.⁵² Alskans beskriver av en typ av bilder som massproduceras och har en viktig roll för skapandet och prövandet av subjektets identitet. Selfien, som tas med mobilens kamera och delas i sociala medier, fyller samma funktion och är ett självporträtt där processen från att ha tagit bilden till att ha delat med sig ofta är snabb, eller möjligheten till visuell kommunikation är snabb.

Erik valde att prata om en bild där han står i sitt badrum. Det är en ”selfie”, en bild han tagit själv med mobilkameran riktad mot sig själv i spegeln.⁵³ Jag ber Erik att berätta vad det är på bilden. – Det är ett eightpack! säger han.

Erik hade delat bilder på sin mage tidigare på Instagram, men som ett bevis på att det verkligen var *hans* mage valde han att fota bilden på ett vis så att delar av badrummet också syns på bilden. Erik hade inte taggat sin bild och den hade inte fått någon like av hans följare däremot av en användare med mängder av följare, möjligen ett spamkonto.

– Alltså, kolla, det var så här att jag hade lagt upp några andra bilder som var alltså där magen var och t.ex. Hanna sa att det var fejk och så gjorde jag den där för att det syntes att det var jag. För Klara har vart i den där badrummet. Det har du vart va?

⁵² Alskans (2010)

⁵³<http://www.dn.se/kultur-noje/kronikor/andreas-nordstrom-kanske-har-vi-nu-natt-den-digitala-nynarcissismens-andhallplat>

Klara: Jag har varit på din toa.

Hanna: Det har jag också varit.

Erik: Så såg de att det verkligen var jag så att det...

Intervjuare: Så med andra ord, varför ville du publicera den?

Erik: För att jag är stolt på det. Andra säger bara ingen bryr sig ändå men det är min Instagram så jag får lägga ut vad jag vill och när jag har t.ex. tränat åtta veckor nu och jag är stolt på det och då kan jag väl vara stolt på det!

Erik har inte taggat någon av sina bilder utan väljer att dela bilderna endast med sina följare, en i sammanhanget relativt liten publik. Det följer en kort konversation under bilden med tre olika användare där en skriver: Sluta skryt!!! Erik väljer att svara: Nej för jag är stolt över det. Ytterligare en följare skriver: Erik det är ingen som bryr sig. Erik svarar: Varför skriver du då??? Och en tredje följare skriver: För att du ska inse.

Det är intressant att Erik väljer att prata kring den här bilden. Erik väljer först att bevisa att det är han på bilden genom att fota miljön där han befinner sig i och där han vet att kompisarna varit, men inte genom att också fota sitt ansikte. Han väljer att rikta fokus mot sin mage både genom bilden och det han berättar om. Han visar en styrka när han väljer att prata om en bild som mött den här typen av motstånd samtidigt som han söker bekräftelse kring bilden, och sig själv, genom att prata kring den.

En av bilderna vi tittade på gjorde att Hanna fick jättemånga följare. Det var ett porträtt av hennes ansikte, även det en selfie, som hon tidigare hade använt som profilbild. På bilden, som är i färg, ser man halva hennes ansikte till höger i bild. Bilden är beskuren vid mitten av hennes panna och en bit under hakan. Blicken är vänd mot betraktaren, mot oss. Lodrätt, i mitten av bilden, ser man hennes hår som verkar långt och utfällt. Till vänster ser man en del av hennes nakna överarm. Hon verkar finnas i närheten av en säng då man ser delar av en sänggavel i bildens övre vänstra hörn. De taggar hon använde sig av var #live #love #lought #hehe #funny #day #smile

– Jag hade ju taggat den och det ångrade jag sen efteråt.

Jag noterar att en av taggarna är felstavade, men det är inget som Hanna pratar om. Hanna ville trots allt ha kvar samma bild som profilbild men valde att göra om den till en svartvit version - som hon lät bli att tagga. Det märks en ambivalens hos henne kring det faktum att hon delade en bild som gjorde att hon fick många följare. Hon tycker att det är spännande och roligt att få många nya följare, hon *vill* ha många följare – men inte vilka som helst.

2.4 När talet om bilderna och tekniken hänger ihop

Jennifer berättar om en bild som är i form av ett collage. Hon hade varit och handlat kläder och skor och skapade därefter ett collage, delade bilden och skrev ”Detta ä va man har köpt idag”. Hon hade hämtat en app till mobilen för att skapa collage. Tretton följare hade gillat bilden. Mitt under intervjun råkade Carl trycka på Jennifers bild och utbrister:

– Oj, nu fick jag en lajk!” och Carl svarar:

– Jag råkade lajka! ... men jag tog bort det igen!

Jag frågade om hon hann se att denna like var från Carl och det gjorde hon. Det skapades en spänning under intervjun, en spänning som jag förstår pågår kring bilderna genom möjligheten att det när som helst går att få en like eller en kommentar. Cecilia Andersson skriver kring gatukonstens praktik att den handlar om att göra avtryck i samtiden, att kommentera och ställa frågor, att kommunicera och skapa dialog. Givetvis är det mycket stora skillnader mellan gatukonsten som kan vara såväl påträngande som politisk och kulturen inom Instagram som ofta är mer självreflekterande, men möjligheten att kommunicera och skapa dialog ryms inom båda fälten, att kommentera och ställa frågor beroende av hur tekniken används. Viljan och behovet av att kommunicera, men ur två skilda perspektiv.

3.0 Tolkning och resultat

Den största gruppen bilder handlar om vänskap till kompisar, om kärlek till anhöriga och om kärleken till djur. Utifrån samtalen om tillfällena de hade delat gemensamt väcktes minnen kring olika händelser, som tidsmässigt inte låg långt tillbaka, och samtalen påminde mig delvis om egna minnen av stunder då jag tittat i fotoalbum med familjen.

Feel-good bilderna handlar om att visa hur en har det, hur en mår, att dela med sig kring sin livsvärld där det lilla och det enkla lyfts fram. Tänker på Filips färgglada smiley, en oansenlig bild i sin enkelhet men ändå en väldigt tydlig symbol som kommunicerar starkt och snabbt visuellt när han delar den på Instagram. Utöver bilden förstärker han det visuella med texten: En färgglad smiley och dessutom textsymbolen:) som visar en smiley från sidan.

Utifrån bildsamtalen utkristalliserade sig en diskurs som informanterna skapar sinsemellan där tekniken används till mer än att hålla kontakt med varandra; de tar mobilerna från varandra, fotograferar för att sen dela på Instagram, en instarape. Klara valde att ge igen på några killar som tagit hennes mobil och fotograferat sig själva, genom att senare dela den på Instagram. Det blir ibland en balansgång mellan det tillåtna och icke-tillåtna och utifrån det de pratar om hanteras tekniken som en del i en lek men det pratas inte om riskerna eller baksidan med förfarandet.

Erik, som delade bilden av sin mage, fick inga likes. Dock fick han reaktioner kring sin bild men valde att stå upp för sin bild och för sin rättighet att dela det *han* ville på Instagram. Det var hans bild, hans mage och hans konto. Det är en intressant reaktion och genom att han under intervjun väljer att prata om bilden tolkar jag det som att det inte på något vis är känsligt för honom att han inte fått några likes. Här tänker jag att det finns ett område att vidare undersöka: Ungdomars sätt att skapa olika selfies, hur de blir bekräftade och hur de tar emot reaktionerna kring olika vis att gestalta sig visuellt.

Att informanterna väljer att inte vara anonyma utan använder öppna konton går helt i linje med vad forskningen påvisar kring ungas säkerhet på nätet, att det skulle kunna vara farligare att hindra insyn från andra när insyn skulle kunna hjälpa.⁵⁴ De uppmärksammade Instagram-bråken i Göteborg är exempel på hur uppväxtvillkoren för barn och unga är nära knutna till nätet och många vuxna frågar sig hur de kan skydda unga från risker på nätet.⁵⁵ EU Kids Online presenterar en forskningsrapport med rekommendationer kring vad föräldrar kan göra:

- Lär barnen att använda förebyggande motstrategier, som att radera meddelanden och blockera avsändare. Denna utbildning bör ske både i formella och informella sammanhang, som hemmet och skolan.
- Fokusera på att hjälpa barnen att hantera psykologiska problem och att öka deras självförtroende.
- Uppmuntra internetanvändning bland vuxna. Det visar sig att föräldrar som själva är aktiva på nätet har större självförtroende och möjligheter att hjälpa sina barn på nätet.

⁵⁴ Dunkels (2009/2012), s.82

⁵⁵ <http://www.umu.se/om-universitetet/pressinformation/pressmeddelanden/nyhetsvisning/ny-slutsatser-om-barns-motstandskraft-mot-risker-pa-natet.cid206990>

•Lärares stöd tycks inte uppmuntra till säker nätanvändning, möjligen därför att många lärare känner sig osäkra när det gäller nätet. Lärare behöver därför öka sin digitala kompetens avseende just faror på nätet.⁵⁶

I den amerikanska undersökningen väljer 92 % att använda sitt riktiga namn på sociala medier.⁵⁷ Genom undersökningen ser jag att det finns ett mönster i hur unga förhåller sig till sociala medier och Instagram i ett internationellt perspektiv. I det stora hela är de alltså inte bekymrade över att tredje part kan ta del av den information som publiceras.⁵⁸

Alskans kunde identifiera ego-bilderna som den största kategorin bilder i sin undersökning Flickor och kameramobil.⁵⁹ I min undersökning finns den här typen av bilder med även om de inte är så många och informanterna kallar dem varken ego-bilder eller selfies, det begrepp som jag lyft fram tidigare i uppsatsen. Möjligen känner informanterna till båda begreppen fast det inte nämndes under intervjun.

Såväl killar som tjejer använder selfies som profilbilder, men en av informanterna blev osäker på den selife som han hade fotat mot en spegel och bytte snabbt till en bild som han tyckte var mer okej att visa under intervjun. Kanske var det genant för honom, precis som Ellinor Björklund skriver kring profilbilden på Facebook, att prata kring en bild som är en del av ett pågående identitetsarbete och därför snabbt valde ut bilden av honom som barn från sitt bildgalleri.⁶⁰ Kanske handlar det mer om individuella skillnader än könsskillnader? Jag uppfattade dock inte att någon av tjejerna tyckte att det var genant att prata kring sina profilbilder. Däremot uppfattade jag lite av en stolthet kring att vara ”en fjortis” och att få visa det genom sin selife, så som Jennifer uttrycker det kring sin bild som hon dekorerat med tecknade hjärtan: - En rent ut sagt extrem fjortisbild!

⁵⁶ <http://www.umu.se/om-universitetet/pressinformation/pressmeddelanden/nyhetsvisning/ny-slutsatser-om-barns-motstandskraft-mot-risker-pa-natet.cid206990>

⁵⁷ http://www.pewinternet.org/~media//Files/Reports/2013/PIP_TeensSocialMediaandPrivacy_FINA.L.pdf s.30

⁵⁸ Ibid.,

⁵⁹ Alskans (2010)

⁶⁰ Björklund, Ellinor (2010)

Källförteckning

Tryckta källor

Alskans, Monica (2010) *Flickor och kameramobil*. Konstfack: Examensarbete, Institutionen för bildpedagogik.

Björklund, Ellinor (2010), ”*Man vill i alla fall ha en gilla liksom*”. Konstfack: Examensarbete, Institutionen för bildpedagogik.

Dunkels, Elza (2009), *Vad gör unga på nätet?* Kristianstad: Gleerups.

Eriksson, Yvonne (2009), *Bildens tysta budskap*, Falun: Norstedts akademiska förlag.

Eriksson, Yvonne och Anette Göthlund (2004) *Möten med bilder*, Lund: Studentlitteratur.

Göthlund, Anette (1997) *Bilder av tonårsflickor - Om estetik och identitetsarbete*, (diss.) Linköpings Universitet, Linköping Studies in Arts and Science 167.

Kullberg, Birgitta (1996/2004) *Etnografi i klasrummet* Lund: Studentlitteratur.

Lindgren, Simon (2005) *Populärkultur – teorier, metoder och analyser*, Malmö: Gleerups.

Lindstrand, Fredrik & Selander, Staffan (2009): *Estetiska lärprocesser*. Lund: Studentlitteratur.

Rose, Gillian (2001/2007) *Visual Methodologies An introduction to the interpretation of Visual Materials* London: Sage Publications.

Skolverket, Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (2011), Västerås: Fritzes.

Stensmo, Christer (2002) *Vetenskapsteori och metod för lärare – en introduktion*, Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala AB.

Winther Jørgensen, Marianne; Philips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur.

Otryckta källor

Intervjuer

Intervju 6 maj 2013 med två tjejer och en kille.

Intervju 7 maj 2013 med två killar och en tjej.

Internetkällor

<http://bigstory.ap.org/article/poll-teens-migrating-twitter> 2013-05-28

<http://www.datainspektionen.se/lagar-och-regler/personuppgiftslagen/publicering-pa-internet/> 2013-05-28

<http://www.dn.se/kultur-noje/kronikor/andreas-nordstrom-kanske-har-vi-nu-natt-den-digitala-nynarcissismens-andhallplat> 2013-05-27

https://www.iis.se/docs/copyright_copyleft.pdf 2013-06-02

<http://nojsguiden.se/artiklar/selfiens-ar> 2013-05-29

http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2013/PIP_TeensSocialMediaandPrivacy_FINAL.pdf s.30 2013-06-01

<http://www.sprakradet.se/7861> 2013-06-02

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/nathat-kan-ligga-bakom-sjalvmord_7987922.svd 2013-05-15

<http://www.umu.se/om-universitetet/pressinformation/pressmeddelanden/nyhetsvisning/ny-slutsatser-om-barns-motstandskraft-mot-risker-pa-natet.cid206990> 2013-06-13

www.vr.se 2013-06-05

Bilaga

Intervju kring Instagram

Minns du varför du skaffade ett konto?

Hur ofta är du inne på Instagram? (Varje dag, flera ggr per dag, någon gång per vecka eller månad).

”Gillar” du ofta andras bilder? Hur ofta?

Kommenterar du ofta andras bilder?

Vilka andra sociala medier är du ansluten till? Vilken/vilka använder du oftast och i så fall hur: Besöker. Kommenterar. Publicerar text/bild.

Berätta lite om din profilbild:

Om du byter bild, hur ofta byter du?

Varför har du valt den du har just nu?

Vi pratar lite om övrig presentation också (t.ex. symboler text, anonymitet/offentligt namn osv)

Därefter tittar vi på totalt sju bilder av var och en:

Berätta om bilden:

- Var togs den och av vem?
- Vilka/vad är med på bilden?
- Hur kommer det sig att bilden togs?
- Varför ville du publicera den?

Om eleven använder hashtags så pratar vi lite kring den. Skapar du egna hashtags eller såna som redan finns? Varför använder du hashtags?

För vem publicerar du bilderna?

Känner du alla som är dina följare?

Hur tänker du kring att ev. följas av personer du aldrig mött?

Fotar du mycket med mobilen, bilder som INTE publiceras?

Använder du alltid mobilens kamera när du lägger upp bilder på Instagram eller använder du andra alternativ?

Vad tycker du om Instagram egna filter? Använder du dem ibland? Har du någon favorit?

Redigerar du dina bilder utanför Instagram och i så fall med vilket program?

Var kan man fota? Överallt? Skolan? Undantag? Varför? Vad kan man fota? Vad är okej att publicera – vad är INTE okej att publicera?

Vad tycker du om att publicera och vad vill du hålla privat?

Tar du bort bilder ibland? Varför?

Hur tänker du kring att ”vem som helst” kan besöka ditt konto – om du har ett öppet sådant.

Pratar ni om Instagram hemma? Har någon förälder sett dina bilder på Instagram?

Tror du att du kommer fortsätta att publicera bilder på Instagram, eller finns det något socialt medium som lockar dig mer just nu?